

Asia: VN/34680/2022

Lausuntopyyntö Oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommentit alatyöryhmän 1. Rikollisuus ja rikosasioiden käsittely sekä rangaistukset ja niiden täytäntöönpano ehdotuksista

-

2. Kommentit alatyöryhmän 2. Siviiliasioiden käsittely, sovittelu ja vaihtoehtoiset riidanratkaisukeinot ehdotuksista

Käräjäoikeuksien riitasovitteluasioiden vastuutuomariverkosto lausuu seuraavaa sovittelun ja sitä koskevien toimenpide-ehdotusten osalta:

Toteamme ensin, että kohdassa ”Nykytila” (s. 30) ilmoitetut tilastotiedot eivät ole aivan oikein ja ne antavat tilanteesta virheellisen kuvan. Tuomioistuinviraston viime vuosia koskevien tilastotietojen mukaan jopa noin 50 prosenttia ns. riitaantuneista riita-asioista käsitellään sovittelumenettelyssä. Kun vuonna 2015 tämä osuus oli ainoastaan 14 prosenttia, vuoteen 2023 mennessä se oli noussut 48 prosenttiin. Riitaantuneella riita-asialla tarkoitetaan ko. tilastoinnissa asiaa, jonka käsittelyvaihe on istuntokäsittely. Tilastosta on siis poistettu kirjallisessa menettelyssä päättyvät asiat, joita on määrällisesti paljon ja joissa sovittelu ei osin olisi mahdollistakaan tai muuten mielekäästä (tutkimatta jätetyt ja yksipuolisella tuomiolla ratkaistavat asiat, sekä asiat, jotka sovitaan nopeasti asianosaisten kesken vastauksen antamisen jälkeen). Käräjäoikeuksittain sovittelussa käsiteltyjen riitautuneiden asioiden osuus vaihteli vuonna 2023 Tuomioistuinviraston tilastojen mukaan 6-59 %:n välillä.

Esitetty tavoite sovittelun osalta on erittäin hyvä, ja jo nykytila monessa käräjäoikeudessa vastaa esitettyä tavoitetta.

Toimenpide 46:

Nykytila on, että valtaosassa riita-asioita käräjäoikeuden toimesta markkinoidaan sovittelumenettelyä osapuolille heti jutun vireilletulon jälkeen tai siihen on jo otettu haastehakemuksessa kantaa. Myös nykyään siis pyritään siihen, että sovittelun mahdollisuus olisi aina selvitetty ja osapuolia informoitu sovittelun mahdollisuudesta kirjallisen valmistelun vaiheessa. Se, että säädettäisiin velvollisuudesta ilmoittaa kanta sovitteluun jo haastehakemuksessa, voisi jossain tilanteessa jopa estää käräjäoikeutta aktiivisesti markkinoimasta ja informoimasta sovittelumenettelyä osapuolia. Osapuolilla saattaa myös olla hyviä syitä sille, miksi he haluavat ottaa kantaa sovitteluun vasta nähtyään kirjallisen vastauksen ja on asioita joissa paras aika sovittelutiedustelulle ei ole heti menettelyn vireilletullessa. Pahimmillaan kielteinen kanta sovitteluun haastehakemuksessa voi antaa virheellisen signaalin siitä, ettei sovintoa olisi asiassa saavutettavissa sovittelun ulkopuolellakaan eikä sovittelu menettelyn myöhemmässäkin vaiheessa olisi ajateltavissa. Puoltaviakin seikkoja toki on sille, että sovittelua koskevan kannan ilmoittaminen olisi lakisääteistä. Mikäli tällaiseen päädyttäisiin, voitaisiin harkita, tulisiko sovittelua koskeva kielteinen kanta perustella. Ehdotamme myös selvitettäväksi, voitaisiinko sovittelu integroida riitaprosessiin lakisääteisesti siten, että toimenpide-ehdotuksen sijaan säädettäisiin tuomioistuimen velvollisuudesta markkinoida sovittelua.

Esitetty konfliktidiagnoosipalvelu ei liene resurssien näkökulmasta toteutettavissa eikä välttämättä palvele tavoitettaan parhaalla mahdollisella tavalla. Samaan lopputulemaan päästään jo nykyisillä keinoilla ja hyvin usein jo nykyään:

- Konfliktidiagnoosia tekee yksittäisessä jutussa avustaja ennen asian vireilletuloa ja tämä kuuluu näkemyksemme mukaan avustajan perusvelvollisuuksiin.
- Tämän jälkeen tuomioistuin markkinoi sovittelua, mikä voi sisältää myös ns. konfliktidiagnoosia.
- Yleisemmällä tasolla konfliktidiagnoosi tulee nykyisin osaksi ajattelua myös sekä tuomareille että avustajille järjestettävän sovittelukoulutuksen kautta sekä myös sovittelua koskevan yleisen informaation lisäämisen kautta (kuten esimerkiksi sidosryhmätilaisuudet käräjäoikeuksissa).

Toteamme, että sovittelukoulutusta tuomareille on kehitetty tietoisesti vuosien ajan ja sitä pyritään kehittämään jatkuvasti. Koulutuksen oikea-aikaisuus on hyvin tarpeellista. Koulutuksen oikea-aikaisuutta ja määrää koskeva kysymys liittyy pitkälti resursseihin.

Työnohjauksen hyödyntäminen on erittäin kannatettavaa.

Kannatettavaa on, että sovittelukoulutuksen saaneiden asianajajien käyttämistä sovittelussa (out of court -sovittelu tai asianajaja sovittelijan avustajana) jatkoselvitetään.

Toimenpide 47: Näkemyksemme on, että sovittelumenettely soveltuu käytännössä kaikkiin dispositiivisiin riita-asioihin. On äärimmäisen harvinaista riita-asiassa, että osapuolten suostuttua sovitteluun jouduttaisiin toteamaan, että asia ei sovellukaan sovitteluun.

Käräjäoikeuksien riitasovitteluasioiden vastuutuomariverkoston puolesta puheenjohtaja kät Henna Luomaranta, Oulun KO ja sihteeri kät Mari Vanhanen, Helsingin KO

3. Kommentit alatyöryhmän 3. Hallinto-oikeudelliset asiat ja erityistuomioistuinasiat ehdotuksista

-

4. Kommentit alatyöryhmän 4. Oikeudellinen neuvonta ja avustaminen ehdotuksista

-

5. Kommentit alatyöryhmän 5. Täytäntöönpano ja Ulosottolaitoksen toiminta ehdotuksista

-

6. Kommentit alatyöryhmän 6. Hallinto-, henkilöstö- ja koulutusasiat ehdotuksista

-

7. Muita huomioita Oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista

-

Vanhanen Mari
Käräjäoikeuksien riitasovitteluasioiden vastuutuomariverkosto